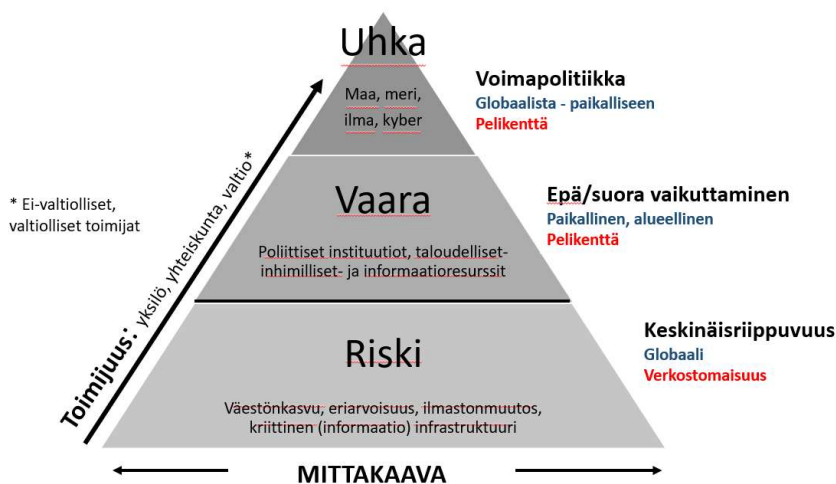

YTT Katri Pynnöniemi

Apulaisprofessori, Venäjän turvallisuuspolitiikka, Helsingin yliopisto ja Maanpuolustuskorkeakoulu

Muuttunut turvallisuustilanne ja uhkakuvat

Maailmanlaajuinen turvallisuusympäristö on muutoksessa. Tätä muutosprosessia voidaan jäsentää riskin, vaaran ja uhan käsitteiden kautta. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Turvallisuusympäristö

Riskin käsitteellä viitataan tässä ennakoimattomaan tapahtumaan tai prosessiin, jolla on myönteinen tai kielteinen vaikutus. Maailmanlaajuisen turvallisuusympäristön viitekehyksessä väestönkasvu, ilmastonmuutos tai vaikka teknologiakehitys tuottaa vaikeasti ennakoitavissa olevia riskejä, joihin vastaaminen ylittää yksittäisen valtion voimavarat. Ennakoimattomuus tarkoittaa tässä sitä, että tietyn **kynnyksen** ylittämisen jälkeen riskit aktualisoituvat globaalilla tai paikallisella tasolla. Ihmisten toiminta voi edesauttaa kynnyksen ylittymistä (esim. ilmastonmuutos), mutta prosessi itsessään on vaikeasti hallittavissa.

Riskienhallinnan kannalta on olennaista tunnistaa erilaisten tekijöiden ja ilmiöiden keskinäisriippuvuus. Keskinäisriippuvuuden kasvun yhtenä ilmenemismuotona on valtioiden ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden rajapinnan hämärtyminen. Valtioiden välisen yhteistyön näkökulmasta keskinäisriippuvuus on näyttäytynyt positiivisena tekijänä. Taustalla on ajatus, että energia- teknologia- ja investointivirrat sitouttavat valtioita laajenevaan yhteistyöhön myös muilla alueilla. 2000-luvun kehitys on osittain haastanut tämän tulkinnan. Esimerkiksi Venäjän tavoitteena on vähentää maan riippuvuutta maailmanmarkkinoiden

suhdannevaihteluista. Toisaalta, maa on hyödyntänyt strategisia resursseja poliittisen painostuksen välineenä. (Sipilä et.all. 2017) Tästä tullaankin toiseen keskeiseen turvallisuusympäristön muutosta kuvaavaan käsitteeseen.

Erotuksena edelliseen kategoriaan, **vaaran** käsitteellä kuvataan tilannetta, jossa riskipotentiaali on aktualisoitunut suoran tai epäsuoran vaikuttamisen muodossa. Tässä kontekstissa aika on **resurssi**, jota hyödynnetään kilpailussa taloudellisista-, inhimillisistä- ja luonnonvararesursseista sekä poliittisesta pääomasta. Venäjän näkökulmasta kilpailua käydään myös kansainvälisen järjestelmän luonteesta: maa haluaa saavuttaa aseman, jossa se voi vapaasti edistää omia kansallisia strategisen tason intressejään.

Eri toimijoiden välisiä suhteita voi kuvata **pelikentäksi**, jossa tehdään siirtoja, hämätään vastustajaa, vahvistetaan tai horjutetaan poliittista liikkumatilaa. Venäjän kansallisen turvallisuuden strategiassa todetaan suoraan, että ”toisiinsa liittyviä poliittisia, sotilaallisia, sotilasteknisiä, diplomaattisia, taloudellisia, informaatio- ja muita toimenpiteitä kehitetään ja toteutetaan strategisen pelotteen varmistamiseksi ja konfliktien ennaltaehkäisemiseksi. Näiden toimenpiteiden tarkoituksena on estää asevoiman käyttö Venäjää vastaan ja suojella sen suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta”. (Strategia 2015, Artikla 36) Venäjän ulkomailla toteuttamat (informaatio)vaikuttamiseen tähtäävät operaatiot muodostavat siten suunnitelmallisen kokonaisuuden, vaikka yksittäiset operaatiot saattavat sisältää keskenään ristiriitaisia elementtejä, eivätkä välttämättä johda haluttuun lopputulokseen.

Epäsuorien toimien käyttö kansainvälisellä pelikentällä on yksi tapa rajoittaa konfliktin eskaloitumista valtioiden väliseksi (aseelliseksi) konfliktiksi (esim. sijaistaistelijoiden käyttö). Suurin osa parhaillaan käynnissä olevista konflikteista tapahtuukin valtioiden sisällä. Myös aseellisten konfliktien kokonaismäärä on maailmassa laskenut, mutta niissä kuolee enemmän ihmisiä kuin aikaisemmin. (IISS 2015) Tilanne saattaa olla kuitenkin muuttumassa. Nousevat suurvallat, erityisesti Kiina, mutta myös Venäjä, panostavat merkittävästi sotilaallisen voiman kasvattamiseen. Venäjä toteaa myös doktriinitasolla, ettei sotilaallisen voiman merkitys kansainvälisissä suhteissa ole vähentymässä. (Strategia 2015, Artikla 14; Pynnöniemi ja Mashiri 2015) Aseellisella voimalla uhkaamista (tai sen käyttöä) hyödynnetään yhdessä ei-sotilaallisten toimien kanssa. Näin rajapinta rauhan ja sodan välillä hämärtyy. (Lalu ja Hujala 2016) Tämä näkyy myös Venäjän otteissa Ukrainan ja Syyrian sodissa. Voidaan olettaa, että tulevaisuudessa **voimapolitiikan** merkitys kansainvälisissä suhteissa säilyy ennallaan tai jopa kasvaa, vaikka tilanne ei yksittäisen maan kohdalla merkitsisikään sotilaallisen **uhan** aktivoitumista. Tässä viitekehyksessä aika on ratkaisutekijä, johon voidaan vaikuttaa varautumisella ja omien ennakoitiresurssien kehittämisellä.

Lähteet:

International Institute of Strategic Studies (IISS) (2015). *Armed Conflict Survey*. URL: <https://www.iiss.org/en/Topics/armed-conflict-survey/armed-conflict-survey-2015-46e5>.

Lalu, Petteri ja Antti Hujala (2016). Tutkimuskatsaus sodasta ja sodan kuvasta venäläisessä ajattelussa. Puolustusvoimien tutkimuslaitos, tutkimuskatsaus 3. URL: http://puolustusvoimat.fi/documents/1951253/2208221/PVTUTKL_160525_DOS_J_tutkimuskatsaus_on_war_and_perception_of_war_in_Russian_thinking.pdf/2d81a143-9e98-4194-92aa-86157e84b291/PVTUTKL_160525_DOS_J_tutkimuskatsaus_on_war_and_perception_of_war_in_Russian_thinking.pdf.pdf

Pynnöniemi, Katri ja James Mashiri (2015): *Venäjän sotilasdoktriinit vertailussa. Nykyinen versio viritettiin kriisiajan taajuudelle*. Ulkopoliittinen instituutti, FIIA Report 42. URL: <https://www.fiia.fi/julkaisu/venajan-sotilasdoktriinit-vertailussa>.

Russian National Security Strategy (2015). Presidential edict 683, 31.12.2015. URL: <http://www.ieee.es/Galerias/fichero/OtrasPublicaciones/Internacional/2016/Russian-National-Security-Strategy-31Dec2015.pdf>.

Sipilä, Olli, et.all. (2017). *Energia, huoltovarmuus ja geopoliittiset siirtymät*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja, 79/2017. URL: <http://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=23301>.